

Lokal Utvecklingsplan

LOOS

och

ORSA FINNMARK

Ljusdals kommun, Gävleborgs län

Februari 2020

Gamla kommunvapnet för Los kommun

Det geografiska området för denna lokala utvecklingsplan berör det som man idag benämner som Los gamla kommun.

#LOOSORSAFINNMARK

Lokal utveckling - en av de viktigaste grunderna för en välmående bygd.

I arbetet med lokal utveckling är det viktigt att utgå från ett perspektiv där basen är människorna som bor i bygden. Det är "Kalle och Stina", som lever och verkar lokalt som skall känna att de frågor som behandlas kommer från dem själva och att det är sådana frågor som de som individer anser vara viktiga.

Lokal Utvecklingsplan (LUP) - En dokumenterad beskrivning av en bygds historia, nuläge, möjligheter och utmaningar.

Innehållet i denna lokala utvecklingsplan bygger på bygdens historia, vilken samhällsservice som finns och vilka utmaningar man lever med i Loos och Orsa finnmark. Den innehåller framtagna framtidsvisioner samt processade möjligheter till fortsatt lokal utveckling för bygden.

Detta dokument kan användas som information till nyinflyttade i bygden, ett underlag att använda vid framtida ansökningar om projektmedel, det är ett informationsmaterial till kommunen om bygdens önskemål och visioner men framförallt en dokumentation som kan ligga till grund för en gemenskap att tillsammans forma den egna framtida bygden och dess utveckling.

Dokumentet är skrivet för målgruppen: fast boende, potentiella inflyttare, turister, kommunens politiker och tjänstemän, företagare på bygden och eventuellt nya entreprenörer inom företagande samt alla andra som är intresserade av området Loos och Orsa Finnmark.

Det geografiska området för denna lokala utvecklingsplan berör det som man idag benämner som Los gamla kommun.

Den 17 september 2018 bjöds boende och intresserade från bygden in till en inledande kväll där tankarna kring LUP Los och Orsa Finnmark presenterades och det genomfördes en process utifrån frågan:

Med VAD/HUR kan vi tillsammans utveckla LOOS och ORSA FINNMARK?

Processarbetet ledde fram till fem utvecklingsområden:

*Arbetsstillfällen och Boende Attityder Kommunikation och Samhällsplanering
Skola och Service Turism*

Dokumentet har kompletterats med en SWOT-analys (*styrkor, svagheter, möjligheter och hot*).

Resultatet av en lokal utvecklingsplan kan användas som ett nav i fortsatt utveckling av den bygd den berör. Den utgör en analys och objektiv bild av hur bygden mår och vilken inriktning man kan ta, samt vilka insatser som kan göras för att gynna fortsatt lokal utveckling.

Materialet har under arbetets gång sammanställts till den tredje upplagan av Lokal Utvecklingsplan Loos och Orsa Finnmark.

Loos och Orsa Finnmark

- här är vi stolta vi hjälper varandra och vi utvecklas tillsammans.

I Loos och Orsa Finnmark möts man av glada människor som lever i nära kontakt med det rika djurlivet som finns direkt inpå husknutarna. Här är det inte omöjligt att du möter björn när du stiger ut på din gårdsplan! Älg, varg och lo rör sig naturligt nära i skogarna runtomkring bebyggelsen. Naturen serverar intresserade vad som kallas extremrikkärr med många ovanliga växter som exempelvis Guckusko och andra orkidéer.

Loos och Orsa Finnmark är vad som fram till 1970 var Los gamla kommuns område, med Los som centralort och delar av Orsa Finnmark på västra sidan om Voxna älv.

Kommer du med bil utifrån så är det ca 6 mil från Ljusdal, ca 7 mil från Sveg, ca 9 mil från Orsa och ca 7 mil från Edsbyn hit till kundcentrat i byn Loos. Från Fågelsjö är det 3 mil till Sveg.

Loos Bygderåd har begärt namnändring från Los till den äldre stavningen Loos. Efter avslag används stavningen av företag, föreningar och varierande efter eget tycke.

Välkommen till oss

Kontakt LUP Loos och Orsa Finnmark:

Orsa Finnmarks Bygdekommité och Loos Byråd

www.orsa-finnmark.se www.loos.se

Loos 61°44'14"N 15°10'1"Ö

Hamra 61°39'29"N 14°59'28"Ö

Tandsjöborg 61°42'0"N 14°43'0"Ö

Fågelsjö 61°47'46"N 14°38'7"Ö

Bygdeprofil Loos Orsa Finnmark

Från slutet av 1500-talet och under första halvan av 1600-talet koloniserades delar av den skandinaviska barrskogsregionen av svedjebrukande skogsfinnar. I Loos och Orsa Finnmark finns miljöer, finska bynamn och traditioner som berättar om 400 år av svedjebruk och finninvandring.

De första bosättningarna skedde under slutet av 1500-talet då många savolaxer från Finland utvandrade till Mellansverige. De byggde "pörten", frosthöjdlägen vända mot söder, och rökbastur att bada i och rior för röktorkning av svedjerågen. Dessa för skogsfinnarna typiska byggnader med rökugnar, gav en skön och vedsnål värme. Kung IX såg välvilligt på denna inflyttning och skrev "torpebrev", äganderättspapper, till finnarna som brukade marken de funnit.

Skogsfinnarna jagade och fiskade men bedrev också boskapsskötsel och jordbruk i form av svedjebruk. I takt med att bruksnäringen fick större betydelse uppstod en konkurrenssituation om skogen mellan skogsfinnarna och bruken. Redan under 1600-talet beslutades om restriktioner mot svedjebruket och finnarna tvingades successivt övergå till vanligt åkerbruk, vilket inte var alldeles lätt på de ofta steniga moränmarkerna.

Finnbosättningarna förblev relativt opåverkade fram till 1700-talet när koboltgruvan och dess ägare Kalmeter, radikalt förändrade levnadsvillkoren för finnarna i området. Kalmeter började bryta kobolt och ett gruvsamhälle växte fram. Axel Fredrik Cronstedt bedrev undersökningar av den kobolt som bröts, och fann här ett helt nytt grundämne - nickel. I modern tid har detta resulterat i Nickelmonumentet och en välutbyggd besöksgruva.

I slutet av 1800-talet då skogsaverkningarna började kom många skogshuggare från andra delar av Sverige.

En tredje grupp bosättare kom i början av 1900-talet då inlandsbanan byggdes. Småindustrin blomstade nu med sågverk, tjärfabrik och smedjor. Los kommun slogs 1971 ihop med grannarna åt öster vid bildandet av Ljusdals kommun. Kommunen har idag fortfarande stora skogsinnehav i dessa områden.

Med tiden har industrier flyttat, diverse myndigheter som polis, vägverk och televerket lagts ned vilket lett till att många tvingats att flytta från bygden på grund av arbetslöshet. Trots allt har vår bygd fortfarande en förhållandevis hög andel företag, stort föreningsliv och drivkrafter att både överleva och utvecklas.

Service

Förskola/Skola/Fritids i Loos – med ett 45-tal elever i F – 9.

Går'n – kommunal fritidsgård i Loos öppet några kvällar i veckan.

Ica Nära Nickeln – ombud för ATG, postpaketutlämningsställe, apotekutlämning och receptfria läkemedel, Ica uttagsautomat för kontanter, utkörning av varor.

Kommunens Gatu- och Parkenhet – Bemanning på brandstationen för skötsel av kommunens lokaler och ytor.

Miljöstation – vid brandstationen. Kommunens återvinning åker årligen upp med containrar för möjlighet att slänga grovsopor vid vårstädningen.

Furugårdens servicehus – seniorlägenheter, särskilt boende (äldre), växelvårdsplatser för hela kommunen, utgångspunkt för hemtjänsten samt distriktssköterskemottagning med viss läkarbemanning tillhörande Färila Hälsocentral.

Brandvörn – frivilligbrandkår

Wärdshuset Lo-katten

Daglig lunchservering, pizza på eftermiddagar samt helgmeny. Uthyrning av hotellrum och konferenslokal.

Lottaboden – egentillverkning av sylt, saft. Handelsträdgård, utlämning av systemvaror, café, catering, kommunal servicepunkt.

Wilmars bagarbod och kafé

Lundbergs Bed & Breakfast – med sommarcafé och antikviteter

Caféet i Fågelsjö Gammelgård – öppen sommartid med enklare lunchservering

Rosentorps Bageri – Kaffeservering med mat-/kaffebröd, glass, livsmedel, fiskeutrustning/-kort, souvenirer.

Biblioteket – en kulturell samlingsplats med bland annat skolbibliotek, finnmarksarkiv, lånedator och bokbuss.

”Klipp till” – frisör i Loos.

Fotvård

Drivmedelspumpar – bensen och dieslestation

Loos skola – ett viktigt nav i bygden

Loos Skola F-9 med cirka 45 elever/Förskola skola med cirka 20 elever har båda ett centralt läge i byn. På skolområdet finns också idrottshall, matsal, byns bibliotek med mera. Skolan är välskött och med bra resultat. Hit åker barnen skolskjuts från de mindre byarna.

Dagligen samarbetar man med omvärlden inom olika områden. Genom samarbete med det närliggande världsarvet Hälsingegården Bortom Åa i Fågelsjö är skolan idag en så kallad Världsarvsskola. Dessutom verkar elever och lärare som ambassadörer för Biosfärsområdet Voxnadalen samt att eleverna även verkar som certifierade guider för Hamra Nationalpark.

I samarbete med Geologins Dag, SGU och Loos Koboltgruva med flera genomför Loos skola en årligen återkommande Geologivecka.

Alla elever tillhandahålls en egen chromebook. Skolan startar tidigt med programmering i anpassade program och eleverna får lära sig rita i enkla cad-program samt skriva ut på skolans 3D-skrivare.

Elever får även verka som redaktörer till lokalbladet Finnmarksbladet/Looslappen. Vill du veta mer kontakta Loos skola.

Källa www.loos.se

Ett urval av Nöjesliv och Aktiviteter

Under vintern är Loos och Orsa Finnmark ett välbesökt mål för skoteråkning. Här finns välpreparerade och markerade leder. Bygden fylls av skotrar med förare som kommer från många olika håll. Under skotersäsongen arrangeras ett antal skoterträffar med efterföljande "After skoter" Arrangör: Loos-Hamra Skoterklubb.

I Hamra anordnar Hamra Golf en återvändardag varje år.

Loosveckan går av stapeln två gånger om året – En vintervecka under sportlovet och en sommarvecka med hembygdsfest, dans och andra återkommande evenemang, Dessa veckor är välfyllda med flera aktiviteter varje dag.

Hamra Vildmarkscenter i Hamra anordnar varje år i juli BJÖRNENS FAMILJEDAG föreläsning, marknad, rovviltstig inklusive björnpass och aktiviteter för hela familjen.

Film/Bio – visar film 10 till 15 gånger per år. Håller till i bibliotekets lokaler.

Loos Koboltgruva arrangerar konserter, berättarkvällar och föreläsningar.

Trygghetsnav vid en kris – Furugården, Loos.

Om en kris drabbar Ljusdals kommun fungerar äldreboendet i Los (Furugården) som trygghetsnav dit människor kan gå för att få hjälp. På trygghetsnavet får man värme, vatten, information, stöd, och vid behov hjälp att ringa 112 via särskild kommunikationsutrustning.

Vid svåra förhållanden finns det även möjlighet att få något att äta och en sovplats någon enstaka natt. Furugården tfn 0651-185 93 www.ljusdal.se Räddningstjänsten Ljusdals Kommun Tfn 0651-180 25

Bedömningsbil 9570

I stället för en ambulans finns en så kallad bedömningsbil som ordinarie verksamhet stationerad i Loos med upptagningsområde Orsa Finnmark. Det är ett samarbete mellan Region Gävleborg (ambulanssjukvården och primärvården) och Ljusdals kommun. Bedömningsbilen är utrustad på samma sätt som en ambulans, men utan bår. Sjuksköterskan i bilen kan snabbt göra de första akuta insatserna samtidigt som ambulans eller helikopter larmas. Övrig tid kan personalen stötta hälsocentralen samt kommunsjuksköterskan.

källa www.regiongavleborg.se

Servicehuset Furugården och Hälsocentralfilial finns i Loos

Furugårdens servicehus – seniorlägenheter, särskilt boende (äldre), växelvårdsplatser för hela kommunen, dagverksamhet, lokaler för underhållning och möten samt utgångspunkt för hemtjänsten.

Här finns också Hälsocentralfilial med läkarbemanning varje vecka, tillhörande Färila Hälsocentral.

I Furugårdens lokaler finns det teknik för vård på distans; distansmöten via videolänk för både personal och patienter.

Närmaste Hälsocentral finns i Färila

- från Loos till Färila 45 km
- från Hamra till Färila 60 km
- från Fågelsjö till Färila 105 km
- från Tandsjöborg till Färila 110 km.

Närmaste sjukhus

- Hudiksvall, 120 km
- Gävle sjukhus, 230 km
- Mora lasarett, från Björkberg, 97 km

Byarna Fågelsjö, Tandsjöborg, Sjöändan och Lillhamra har rätt att åka till Mora sjukhus ca 8mil. Detta eftersom de här byarna ligger i Dalarnas landskap men orterna hör till Gävleborgs län och Ljusdals kommun.

Närmaste dygnet runt öppna hälsocentral finns vid Ljusdals Närsjukhus.

HJÄRTSTARTARE Loos

finns vid entréerna vid **Ica Nära Nickeln** och **Furugården** tillgänglig 24 timmar om dygnet.

Ansvar: Loos Byaråd.

HJÄRTSTARTARE Hamra

finns på **Hamravägen142** tillgänglig 24 timmar om dygnet.

Ansvar: Hamra Kapellag

Hjärtstartare vid Furugården –
tillgänglig 24 timmar om dygnet.

Foto Arkiv X-ing

Föreningar

Föreningar med större verksamhet i Loos och Orsa Finnmark.

Orsa Finnmarks Bygdekommitté.

Paraplyorganisation för föreningar/byar i Orsa Finnmark är ansvarig utgivare för tidningen Finnmarksbladet/Looslappen som ges ut fyra gånger per år. Tidningen delas ut till alla fast boende i Loos och byarna i Orsa Finnmark. Prenumeranter från övriga delar i landet får tillsänt sig tidningen via post. Totalt går tidningen ut i 875 exemplar.

Orsa Finnmarks Bygdekommittén har 2019

tagit fram en ny turistkarta över Orsa Finnmark i 5000 ex på svenska, engelska, tyska och finska. På kartan kan man lätt hitta sevärdheter/besöksmål.

Orsa Finnmarks Bygdekommitté delar ut bidrag till föreningar som söker, inga enorma summor, men under åren har det blivit en hel del pengar till bygden.

Loos Byaråd

Är en paraplyorganisation för övriga föreningar, driver lokala utvecklingsfrågor och arrangerar Loosveckan. Föreningen har iordningsställt badplatsen Kvarndammen med bastu för uthyrning, och driver

hemsidan Loos.se. Den har en kontorslokal i byn för egna möten och uthyrning och har under sig en Bioklubb, en vandringsgrupp och en vindkraftsgrupp.

Bioklubb

Håller till i bibliotekets lokaler. Har tilldelats kommunens kulturpris. Visar 10 till 15 filmer per år. Klubben har köpt in både en duk och ny teknik dvd/blueray-spelare med alla de

nyaste formaten typ 4K/3-D med mera. Det finns också surround. Klubben är öppen för alla som vill vara med och engagera sig i arbetet med att till exempel välja filmer och sälja godis vid filmvisningarna.

Vindkraftsgruppen

En arbetsgrupp av människor med extra intresse för den park som planeras mellan Loos och Kårböle. Gruppen arbetar sedan 2011 tillsammans med Kårböles Byalag för

mer kunskap och delaktighet, lokala arbetstillfällen, gjort studiebesök, regelbunden kontakt med bolaget samt tagit fram regler för utdelandet av den tänkta bygdepengen.

Vandringsgruppen

En arbetsgrupp för dem som är intresserade av vandring längs historiska leder tex Hälsingeleden och Finnmarksleden samt

gamla flottningsstigar. En hel del röjning och bro byggande samt framtagande av kartor är gjort med LONA medel.

Björkbergs Byalag

Byalaget består av fast- och fritidsboende medlemmar från byarna Björkberg, Toms och Malungshed. Byalaget samordnar akuta och närliggande frågor som vård och underhåll av den gamla skolbyggnaden,

tuktande av växtligheten, väg-och belysningsfrågor samt bredbandsproblematik. Anordnar vandringsturer och utställningar.

Finnmarkens Historiegrupp

Föreningen som träffas på biblioteket och arbetar på olika sätt för att bevara det historiska arvet i bygden. De värnar till exempel om finnmarksarkivet och anordnar "Torsdagsturer" varje torsdag under juli

månad. Turerna går till olika byar, hemman, eller annat intressant. Ofta finns någon släkting eller annan med som kan berätta om gården eller byn.

Loos IF

Föreningen har hand om Nickelvallens Idrottsplats i Loos med fotbollsplan, omklädning och duschar samt byns enda offentliga toaletter. Här finns även en dansrotundra samt en serveringsbyggnad med kök och plats för större sällskap som kan hyras för möten och fester. På området

finns även spår område med elljus som föreningen sköter både sommar och vinter. Man har även skidspår på flera ställen i byn under vintern. Föreningen anordnar marknad med olika aktiviteter under vinterloosveckan och skidskola på vintern.

Fågelsjö Hembygdsförening

Driver verksamheten vid Fågelsjö Gammalgård "Bortom Åa", som är en Världsarvsgård som representerar Hälsingegårdarna på UNESCOs lista. Under

sommaren hålls många aktiviteter som hantverkskurser och guidade turer på gården. Föreningen driver även ett STF Bed & Breakfast i byn.

Loos Hembygdsförening

Äger och förvaltar Gammeltoften Hembygdsgård med dansloge och hembygdsmuseum samt bagarstuga med tunnbrödsbakning. Man arrangerar bland annat hembygdsfest, nationaldag och

midsommarfirande, angeltävling och julmarknad. Föreningen äger och driver även den närliggande Loos Camping med både sommar och vintercamp samt stugor.

Loos Skytteförening

Anrik skytteförening med siktet inställt på ungdomsverksamhet som håller till i källaren till skolans idrottshall.

Loosgrufvans Förening

Driver Loos Koboltgruva, en orörd 1700-tals gruvmiljö mitt i Loos som på frivillig vägensats och rustats med projektstöd till att

nu vara en välbesökt turistattraktion med många aktiviteter och guide turer.

Loos Hamra Skoterklubb

Håller milsvida, väl renomerade, skoterleder öppna under skoterskkäsongen. Ingår i Nordic Area - en unik turistdestination som bland annat erbjuder

cirka 3000 km snöskoterleder i Hälsingland, Härjedalen och Dalarna. Föreningen driver även den kommunala skidbacken i Loos.

Röda Korset Loskretsen

Huvudverksamheten är samkväm och trivsel för äldre med flera årliga arrangemang ofta med mat och musikunderhållning. Man har även ledsagare vid sjukvårdsresor och annan avlastning för äldre. Vid skogsbränderna sommaren 2018 bedrevs

ett förebyggande arbete med organisering av brandpatrullering i hela området, utdelning av brandriskinformation på nio språk och förberedelser vid händelse av brand även i närområdet.

Hamra GOIF

Föreningen håller i de flesta aktiviteterna i byn samt äger och hyr ut lägenheter på Hamrahöjden till fastboende och turister. Man arrangerar den årliga Återvändardagen och har café-lokalen på näset.

Loos Hamra kyrkokör

Kören övar i prästgården i Loos och håller både konserter och sjunger vid olika gudstjänster i samtliga kyrkor och kapell i

området samt på Furugården och vid majbrasan. Det finns även en barnkör vid namn Linblomman.

Hamra Kapellag

En gammal jordägarförening som har verksamhet kring skog och maskiner och service i Hamra.

Orsa Besparingsskog

En gammal jordägarförening som har verksamhet i Noppikoski.

Loos Kooperativa ekonomiska förening

Ägare av drivmedelsstationen i Loos som, på deras uppdrag, drivs av Dalviks Oil AB.

Jakt

I Loos och Orsa Finnmark finns jakt i form av jakt turism och ett antal större och mindre jaktlag.

Fiske

I Loos och Orsa Finnmark finns tre fiskevårdsområden (fvo)

Orsa besparingsskogs fvo Finnmarkens fvo Loos-Hamra fvo

Bygden har också ett antal vägföreningar.

För aktuella kontaktuppgifter till föreningarna se www.loos.se .

Samlingslokaler

<u>Björkberg</u> Gamla skolhuset	<u>Hamra</u> Bystugan på näset Hamra konferens och Vildmarkscenter	<u>Fågelsjö</u> Amerikahuset Gamelgården Byastugan vid kapellet
<u>Rullbo</u> Bystugan	<u>Sandsjö</u> Bystugan	<u>Tandsjöborg</u> Kapellet
<u>Loos</u> Lottaboden -caféet Loos Koboltgruvas filmsal Nickelvallen Församlingsgården Furugårdens Matsal Skolans Matsal Skolans Idrottshall Byrådslokalen Loos Hälsingegård Lundbergs Wårdshuset Lookatten Hembygdsgården med Pellasgården och dansloge Loos		

Badplatser

Hamra – badplats vid Hemsjön. Sandstrand med brygga, barnvänligt.

Härnösandsviken – kommunal badplats med sandstrand och bryggor i sjön Doasen, Loos.

Kvarnsjödammen, Loos – liten badplats med grillplats och bastu att hyra.

Fågelsjön -med lång grund sandstrand.

Boende och konferens

Hamrakonferens & vildmarscenter

Vackert och högt beläget i den lilla byn Hamra i Orsa Finnmark. Här kan man njuta av milsvida utsikter över de stora vidsträckta skogarna. Äta gott i restaurangen där man avnjuter kockens Viltmeny. Boende och konferens. Här anordnas kanotturer, skoterturer och annat som hör vildmarken till men den stora inriktningen är mot jaktturism.

Nature Adventures Hamra

Stugby i Hamra. Anordnar kanotturer, skoterturer.

Noppikoski – Vårdshuset Trollet

Vandrarhem, laddstation för bil, matservering längs E 45. www.noppikoski.se.

Hälsingegård Lundbergs

Bed&Breakfast, Lägenhet, (sommars)Café, Konst och Antik.

Loos Hembygdsförening

Stugor och Camping.

Kvarnberg

Stuga att hyra

STF Vandrarhem Fågelsjö

Rosentorp

Stugor och camping

Wårdshuset Lo-katten

Daglig lunchservering, pizza på eftermiddagar samt helgmeny. Uthyrning av hotellrum och konferenslokal. Har nya ägare från och med sommaren 2019.

Kultur

Området är rikt på kulturhistoria kopplad till de invandrade svedjefinnarna, till gruvbrytningen, skogsarbetartiden men också naturen. Biblioteket är ett nav för detta.

Loos Koboltgruva arrangerar året om konserter, berättarkvällar och föreläsningar.

Prästhelgen i Fågelsjö är en årlig händelse med gamla anor av prästbesök.

Dragspel har historiskt sett haft en stark ställning i kulturlivet, och den framlidne musikern Sone Banger var världskänd för sin skicklighet. I Loos arrangeras numer årligen en spelmansstämma på hembygdsgården.

Leder

Nodic Area

Erbjuder 1 000 km snöskoterleder genom Dalarna, Gävleborgs- och Jämtlands län och kommunerna Orsa, Älvdalen, Ljusdal och Härjedalen. I området är det Loos Hamra Skoterklubb som står för leder och ledkortsförsäljning. Lederna går även norrut till Kårböle och österut mot Färila/Ljusdal/Järvsö.

Finnmarksleden Fågelsjö – Loos

En vandringsled som är ca 4,5 mil lång och som går från Fågelsjö genom Hamra nationalpark och möter Hälsingeleden. Vandringskartor finns uppsatta vid Fågelsjö Gammelgård och Loosgruvan.

Hälsingeleden

Är totalt 180 km lång och går mellan Loos, startar vid Hembygdsgården, och går ner till Mårdnästorp (på Lingboskogen) Här möter den Gästrikeleden.

Eljusspår, Nickelvallen Los

Barmarks och längdskidspår 2,5 km (med belysning) och 1 mil.

Besöksmål

Världsarv Fågelsjö Gammelgård "Bortom Åa"

Ett världsarv i Finnmarken. Kompletta bondehem från 1700-talet. Samtliga bruksföremål och bössmedja bevarade. Guidade visningar sommartid. STF vandrarhem Fågelsjö/gästis. Anordnar Prästhelg och Hantverksdag varje år. Café finns. Uthyrning av sovstugor uppställning för husvagnar/usbilar. Butik med försäljning av hantverk, keramik, böcker, vykort, glass mm. Turistinformation, cykel-, båt- och kanotuthyrning. Bokning och info tel: 0657-300 30.

Hamra Nationalpark

Väl skyltat besöksmål med handikappanpassade trätrottoarer och toaletter. Informationstavlor om växt och djurliv samt grillplatser. Flera valbara vandringslingor. Urgamla skogar, stilla myrland och vilda forsar. Sedan Hamra nationalpark bildades 1909 har den blivit mer och mer ovanlig. Att vandra in mellan gammeltallarna är en resa bakåt i tiden, till skogen som den en gång var. Omkring skogarna öppnar sig ett stort myrland, där tranorna dansar i högtidlig stillhet om våren.

Loos Koboltgruva

Koboltgruvan är belägen i centrala Loos. Här möts besökaren av 1700-talets industriella framåtanda i en idyll, mitt i en fulländad vildmark där ett variationsrikt urbergsområde bjuder på en outtömlig rikedom av natur.

1736 finner assessor Henric Kalmeter det eftertraktade ämnet kobolt i Los som vid den tiden används till färgning av porslin. 1751 upptäcks grundämnet Nickel i Los. Efter en 40-årig gruvepok fylls gruvan igen med vatten. 1989 påbörjas en tömning av gruvan som idag är ett arbetslivsmuseum med utställningar och guidade turer under jord. Butik med hantverk, mineraler, böcker och glass. Gruvan är placerad mitt i byn Los. Öppet året runt.

Bokning och info tel 0657-105 33 eller besök www.loosgruvan.se.

Sophiendals Blåfärgsverk och glasblåseri

Blåfärgsverket och sedmera glasblåseriet tillhörande Loos Koboltgruvor ligger ca 5,5 km sydost om Los och är idag bara ruiner. Informationsskyltar är uppsatta på platsen och man kan tydligt se spår från hyttor, smedja, damm, arbetarebostad, tunnbinderiet och de en gång i tiden två våningar höga brukskontoret. Området förvaltas av Loos Koboltgruva. Bokning av guidad tur och info tel 0657-105 33 eller besök www.loosgruvan.se.

Jolls trädgård

Den före detta staffången Jonas Joll Svensson anlade denna trädgård på 1860-talet. Inga blommor finns kvar men trappor och terasser är intakta. Skyltat på vägen mellan Västbacka och Hamra. www.hamrabesparingsskog.se

Stora Korpimäki

Naturreservat på länets högsta berg 711m ö.h. Rastplats.

Kyrkor / Kapell / Kyrkogårdar

Hamra kyrka – Kyrkan är Uppsala läns högst belägna kyrka. Gamla kyrkogårdens smidade träportar från 1700-talet är bevarade, så även Erik Pulkkinens golvur, samt Jolls Svenssons takkronor. Arrangerar utställningar och populär konsertlokal pga akustiken. Los kyrka - ovanlig utformning med predikostolen i mitten och prästgård. Fågelsjö kapell - med fristående klockstapel. Tandsjöborg kapell. I Orsa finnmark finns många by- och skogskyrkogårdar, varav några fortfarande är i bruk.

Fäbodvallar

Acksjöbergsvallen – Restaurerad fäbod, har en gång tillhört Fågelsjö. Norr om Fågelsjö 7 km mot Sveg.

Hamravallen – med äldre hus. Där finns ett sinnrikt vattenhjul vid en källa.

Norrbyvallen

Hästskovallen

Utsiktsplatser

Finnberget – högt beläggen före detta bosättning med kyrkogård. Raststuga.

Pilkalampinoppi – Sveriges första brandtorn, byggt 1889. Skyltat från Inlandsvägen (45:an).

Örnberget Loos- Längs elljusspåret, grillplats med gapskjul.

Gruvor

Skalhålet – Finnmarkens Grand Canyon. Djup kanonbildning som är geologiskt intressant.

Mansjöberg – ligger 1,7 km sydost om Los och är enligt många av Sveriges geologer ett av de mest spännande gruvområden som finns i södra Norrland med en högst ovanlig blandning av mineraler. Här kan du hitta allt från sockerdricksblåa apatiter till grönaktig marmor och eulysit. Gruvområdet består av två delar varav den äldsta är ett tiotal järnmalmsgruvor från 1700-talet. I den yngre delen bröts marmor till Woxnabruks masugnar.

Kvarn

Råbergskvarn och Stamp, vid Sandsjöån 3 km NO om Östra Råberget. En fullt fungerande skvaltkvarn med intill liggande vadmalstamp vid Sandsjöån, som är känd för sitt fina harrfiske.

Kvarnen demonstreras i fullt bruk en gång var sommar.

Natur

Voxnandalens Biosfärområde

Hela området är nyligen utnämnt till ett av EUs Biosfärområden och särskilt viktigt att bevara. Övre delen av voxnan är inte reglerad av vattenkraft, och den omväxlande naturen kring älven är fin att vandra längs.

Museum

Loos Koboltgruva

Ett arbetslivsmuseum med mineral och historiska utställningar. Öppet året runt. För mer info besök www.loosgruvan.se

Loos Brynsåg

Sveriges numera enda fungerande vattendrivna brynsåg beläget 5 km norr om Los längs vägen mot Kårböle. Redan under venteltid (strax före Vikingatiden) bröts lerskiffer i byn Ryggskog, väster om Los, som sedan fraktades ner till Mälardalen. Under 1800-talet började bönder tillverka brynen både för eget bruk samt till försäljning. Brynsågen förvaltas av Loos Koboltgruvans och kan beskådas under vår, sommar och höst. För mer info besök www.loosgruvan.se

Börningsbergets skogsmuseum

Ett friluftsmuseum med kojor, mila, åkdon mm. Belägen intill litet urskogsområde, naturreservat. Ca 1 mil norr om Tandsjöborg skylt efter 45:an.

Hembygdsmuséum

Finns i Pellasgården på Hembygdsgården i Loos. Kontakta Loos Hembygdsförening.

Inlandsbanan

Lillhamra – charmig hållplats för av/påstigning vid inlandsbanan.

Infrastruktur - Kommunikationer

Fiber kommer/grävs under 2019 av Ljusnet (i centrala Loos)

- E45 passerar genom den västra delen av Orsa Finnmark.
- Busslinje 82 Los – Ljusdal
- Busslinje 46 längs E 45 Mora-Sveg
- Finns två mobiltelefonmaster i Loos (telia och tele2)

FLEXTRAFIK finns för finnmarksbor till Färila 5 dagar i veckan 2 gånger om dagen.

Bokning görs via 0771 - 497939

- *” Bussen från Hamra till Loos är indragen för flera år sedan så det gäller att ha bil att ta sig till hållplats med för att komma med bussen.”*

Näringsliv Loos och Orsa Finnmark (UC AB Marknadsinformation, Stockholm 2019-11-04)

Företag	Los 827 70	Los 820 50	Hamra 827 71
Jord- och Skogsbruk	17		1
Tillverkning	4		
Övrig tillverkning	0		
Byggnads	11	1	
Handel	8	1	
Transport	2		
Hotell o restaurang	2	1	2
Företagstjänster	4		
Övrigt	13	1	
Summa Företag	61	4	1

Översiktsplan Ljusdal

Enligt plan- och bygglagen ska varje kommun ha en aktuell och kommunövergripande översiktsplan. Den ska beskriva hur kommunen ska använda mark- och vattenresurser, och hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Översiktsplanerna tar sikte på hur man vill att kommunen ska se ut lite längre fram i tiden.

Den kommunövergripande översiktsplanen ska tillsammans med de fördjupade översiktsplanerna ge stöd till mer detaljerad planering för till exempel ny bebyggelse. Det finns också tillägg till översiktsplanen som gäller ett särskilt ämnesområde, till exempel vindkraft.

Källa www.ljusdal.se

SWOT-analys Loos och Orsa Finnmark

Visar på de styrkor, svagheter, möjligheter och hot/hinder som alla kan utgöra en möjlighet i det framtida arbetet för att skapa en långsiktig och hållbar bygd sett med boende i bygdens perspektiv. Arbetsgruppen 27 maj 2019.

<p><u>Styrkor</u> STARKA BESÖKSMÅL NÄRBUTIK med apoteksombud, paket, atg, kontanter LOTTABODEN – systembolagsombud och servicepunkt BEDÖMNINGSBIL HÄLSOCENTRALSFILIAL SKOLA F-9 och BARNOMSORG SERVICEHUS med olika boendemöjligheter (för äldre) BESÖKSGRUVAN LUGN OCH TRIVSAM MILJÖ FIBER (i Loos) POSSITIV ATTITYD till nyinflyttade INFLYTTNING AV BARNFAMILJER (visar att potentialen finns) BILLIGA BOSTÄDER – hus och lägenheter NORDIC AREA SKOTERLEDER DRIVMEDEL B&B CAFÉ</p>	<p><u>Svagheter</u> LÅNGA AVSTÅND FÅ ARBETSTILLFÄLLEN SAMVERKAN SVAG MARKNADSFÖRING AV ORTEN BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN INGEN FIBER PÅ VÄSTSIDAN BANKERNAS ATTITYD TILL GLESBYGDEN KOMMUNENS ATTITYD tjänstemän och politiker KAPITALBRIST</p>
<p><u>Möjligheter</u> UNIKA BESÖKSMÅL SNÖSÄKERT FIBERUTBYGGNAD MÖJLIGHET TILL DISTANSARBETE UNIK GEOLOGI OCH NATURTYP SKOGSLANDSKAP UNGA PÅ BYARNA VILL BO KVAR FÖRENINGS-/FÖRETAGSSAMVERKAN UTVECKLAD TURISTNÄRING ”EN SÄRSKILD SORTS FOLK” (trevliga människor som löser saker kreativt själva) VINDPARKSBYGGNATION UTRYMME, TID, PLATS ÖKAD TURISM EUROPAVÄG FAST LUNCH/MATSTÄLLE INTRAPRENAD</p>	<p><u>Hot</u> FÖR FÅ FRIVILLIGA I FÖRENINGSLIVET SKOLNEDLÄGGNING PRISHÖJNING DRIVMEDEL ATT VI INTE ANVÄNDER OCH VÄRDERAR DET VI HAR LOKALT (butiken, företag, varandra, föreningar) NEDDRAGNINGAR av service, postutdelning, kontanthantering, kollektivtrafik TRAFIKSÄKERHETEN FÖRENINGSLIVET TUNNAS UT</p>

Framtidsvision

Loos och Orsa Finnmark

- erbjuder boende i naturskön miljö med möjlighet att arbeta i hela världen.
- är en stolt bygd där vi hjälper varandra och utvecklas tillsammans.
- har den skola och service som behövs i ett levande samhälle.
- är en bygd som bjuder på spännande besöksmål och en levande natur med oförglömliga upplevelser och tystnad.
- där bygdens invånare och kommunens tjänstemän och politiker jobbar tillsammans med gemensamma mål för en levande skogsbygd.

”Våra ungdomar är stolta över att ha växt upp i Loos och Orsa Finnmark.”

Lusbostupet, Tjåbergets Naturvårdsområde. Foto Sigge Mattsson.

Underområden i fem framprioriterade utvecklingsområden

Vid den första träffen för framtagandet av denna utvecklingsplan processades nedanstående viktiga möjligheter för fortsatt lokal utveckling av Loos och Orsa Finnmark fram.

Arbetsstillfällen och Boende

Företagarförening.

Förädling av befintliga resurser.

Arbetsstillfällen (via fler företag, turismen - samverkan).

Etablering av matställe.

Bilmekaniker.

Revision/ekonomibyrå.

Biltvätt.

Inventering av tomma hus.

Attityder

Visa upp och vara stolta över vår bygd.

Ökad förståelse hos myndigheter.

Rusta & Bevara.

Vi behöver bli bättre på att marknadsföra bygderna och oss själva.

Vi vill ha bygder som är snygga, trygga och ljusa i verkligheten och i sinnet.

Om vi har en mer positiv attityd smittar det av sig.

Kommunikationer och samhällsplanering

Kommunikationer.

Trafiksäkerhetsfrågan

Busstider.

Tankning 45:an (arbetsgrupp Tandsjöborg).

Skola och Service

Arbeta för bevarande av skola och affär.

Bibehålla, utveckla service ex. läkardagar.

Turism

Samverkan mellan bygdens företag/aktörer inom turism – kartlägga och ta fram "färdiga paket" för turister.

Friluftaktiviteter (gym, draghundstävlingar).

Kommersiella ideella krafter samarbetar/samverkar inom turistiska områden.

Övrigt

Offentligt Gym i Loos

Utegym – förslagsvis vid Nickelvallen

Utifrån detta underlag kan bygderna nu gå vidare med kreativa lösningar i arbetsgrupper.

En arbetsgrupp bestående av boende i Loos och Orsa Finnmark har tillsammans med processledare Helena Näslund, X-ing Gävleborg, arbetat fram

Lokala Utvecklingsplan Loos och Orsa Finnmark februari 2020

inom projektet Förädlingsmackapären.

Kansli:

Bryggargatan 7

811 39 Sandviken

073-970 17 52

bm@helasverige.se

Kontor:

Heden 124

821 31 Bollnäs

070-281 42 92

helena.naslund@helasverige.se

